AI білу түсіну қолдану

ӘОЖ 821.512.122.0
КБЖ 83.3 (5Қаз)
А 13

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті жанындағы
Абай ғылыми-зерттеу институтында дайындалған және баспаға ұсынылған

ҒЫЛЫМИ-РЕДАКЦИЯЛЫҚ КЕҢЕС
Ж. Дәдебаев (төраға), С. Алпысханова, Қ. Әбдезұлы, Ө. Әбдіманұлы,
З. Бисенғали, Т. Есембеков, Б. Жақып, А. Жақсылықов,
Б. Жолдасбекова, Қ. Мәдібаева, З. Сейітжанов,
Ә. Тарақ, А. Темірболат, Д. Ысқақұлы

Пікір жазған
филология ғылымдарының докторы, профессор *К. Әбдезұлы*

Жалпы редакциясын басқарған
филология ғылымдарының докторы, профессор *Ж. Дәдебаев*

Авторлар:
Ж. Дәдебаев, Д. Ысқақұлы, Қ. Мәдібаева,
С. Жусанбаева, Р. Әбдіқұлова, Л. Мұсалы, Б. Даутова

А 13 **Абай ілімін білу, түсіну және қолдану:** ұжымдық монография / Жалпы ред., баск., Ж. Дәдебаев; баспаға дайынд. Л. Мұсалы, Б. Даутова. – Алматы: Қазақ университеті, 2023. – 278 б.
ISBN 978-601-04-6087-4

«Абай ілімін білу, түсіну және қолдану» деп аталатын ұжымдық монографияда «Абай ілімін білудің, түсінудің және қолданудың ғылыми негіздері мен теориялық тетіктері» ғылыми жобасы бойынша орындалған зерттеу жұмыстарының басты нәтижелері жарияланған. Онда Абай ілімінің, оны білудің, түсінудің және қолданудың өзекті, маңызды мәселелері қарастырылған.

Еңбек жоғары оқу орындарында білім алушыларға, жас ғалымдарға, жоғары мектеп оқытушылары мен ғылыми қызметкерлерге, сондай-ақ қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімдеріне пайдалы болмақ.

Монография №AP08855683 «Абай ілімін білудің, түсінудің және қолданудың ғылыми негіздері мен теориялық тетіктері» ғылыми жобасы негізінде жарық көріп отыр.

ӘОЖ 821.512.122.0
КБЖ 83.3 (5Қаз)

ISBN 978-601-04-6087-4

© Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ жанындағы
Абай ғылыми-зерттеу институты, 2023
© «Қазақ университеті» баспа үйі, 2023

КІРІСПЕ

Монографияда Абай ілімінің қазіргі таңдағы аса өзекті, әлеуметтік мәні зор, іргелі мәселелері қарастырылған. Монография авторлары – «Абай ілімін білудің, түсінудің және қолданудың ғылыми негіздері мен теориялық тетіктері» (2020-2022) деп аталатын ғылыми жобаның орындаушылары. Зерттеу еңбекте осы аталған жоба бойынша орындалған жұмыстардың негізгі нәтижелері көрініс тапқан. Жоба мазмұнының жүйесін ұстаң тұрған тірек ұғымдар – Абай ілімі, білу, түсіну, қолдану. Білу, түсіну, қолдану – Абай ілімінің негізделген танымдық ойлау деңгейлерінің иерархиялық жүйесінің басты құрамдастары. Ықшамдап айтқанда, оны Абай таксономиясы деп атауға болады. Монография тараулары Абай таксономиясы мәселелерімен бірлікте, байланыста.

Монография кіріспе мен қорытындыдан (кіріспе мен қорытындыны Ж. Дәдебаев жазды), сегіз тараудан тұрады. Бірінші тарау «Абай ілімін білудің, түсінудің және қолданудың ғылыми негіздері мен теориялық тетіктері» деп аталады. Тарауды жазған – Ж. Дәдебаев. Тарауда жоба бойынша орындалған жұмыстардың басты нәтижелері жинақталып, олардың жаңалығы, ғылыми және практикалық маңызы көрсетілген. Абай ілімінің құрамдас бөлімдері мен негіздерінің, ғылыми-әдістемелік тетіктерінің логикалық модельдері монографияның соңында бірінші тарауға қосымша ретінде ұсынылды.

«Абайдың таксономиясы» деп аталатын екінші тарауда білу, түсіну және қолдану үдерісіндегі танымдық ойлау деңгейлерінің иерархиялық жүйесі Абай ілімінің өзегіндегі қағидалар негізінде тарихи, ғылыми-теориялық, әлеуметтік тұрғыда зерттелген. Тарауды жазған – Ж. Дәдебаев. Зерттеу нысаны – Абай ілімінің қағидалар жүйесіндегі танымдық ойлау деңгейлерінің иерархиясы. Зерттеу нәтижесінде қол жеткен жетістіктер саралтылып, «Абай таксономиясы» деп аталды.

«Абайға абай болайық» деп аталатын үшінші тарау Абайдың шығармашылығын, ақындық тұлғасын, даналық ойлары мен

МАЗМҰНЫ

КІРІСПЕ 3

Бірінші тарау. АБАЙ ІЛІМІН БІЛУДІҢ, ТҮСІНУДІҢ ЖӘНЕ ҚОЛДАНУДЫҢ ҒЫЛЫМИ НЕГІЗДЕРІ МЕН ТЕОРИЯЛЫҚ ТЕТІКТЕРІ 6

Екінші тарау. АБАЙДЫҢ ТАКСОНОМИЯСЫ (Абайдың білім концепциясындағы танымдық үдерістердің иерархиялық жүйесі) 59

Үшінші тарау. АБАЙҒА АБАЙ БОЛАЙЫҚ 83

Төртінші тарау. АБАЙДЫ БІЛУ МЕН ТҮСІНУДІҢ ДЕРЕКНАМАЛЫҚ НЕГІЗІ 114

Бесінші тарау. АБАЙ ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫН ОҚУ МЕН ОҚЫТУДЫҢ, БІЛУ МЕН ТҮСІНУДІҢ ДИДАКТИКАЛЫҚ ТЕТІКТЕРІ 132

Алтыншы тарау. АБАЙ ІЛІМІ: ГЕРМЕНЕВТИКАЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ 187

Жетінші тарау. АБАЙ ҚҰНАНБАЙҰЛЫ ШЫҒАРМАЛАРЫНДАҒЫ БЕРІНЕЛЕУ МЕН БЕЙНЕЛЕУ: ҚАБЫЛДАУ, ТҮСІНУ, ЗЕРДЕЛЕУ МӘСЕЛЕЛЕРІ 209

Сегізінші тарау. АБАЙ ӨЛЕҢДЕРІНДЕГІ ХРОНОТОПТЫҢ ҚЫЗМЕТІ МЕН ПОЭТИКАСЫ 222

ҚОРЫТЫНДЫ 244

ҚОСЫМША 247

Авторлар туралы мәліметтер 275

Ғылыми басылым

АБАЙ ІЛІМІН БІЛУ, ТҮСІНУ ЖӘНЕ ҚОЛДАНУ

Ұжымдық монография

Абай институтының еңбектері
18-кітап

Корректоры *К. Ибрагимова*
Компьютерде беттеген *Н. Базарбаева*
Мұқабаны безендірген *Б. Малаева*

ИБ № 14934
Басуға 30.01.2023 жылы қол қойылды. Пішімі 60x84 $^1/_{16}$.
Көлемі 17,31 б.т. Офсетті қағаз. Сандық басылыс. Тапсырыс № 470.
Таралымы 200 дана. Бағасы келісімді.
Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің
«Қазақ университеті» баспа үйі.
050040, Алматы қаласы, әл-Фараби даңғылы, 71.

«Қазақ университеті» баспа үйі баспаханасында басылды.